

Furana, Vilivaru, Villingili, csingilingi-csengőnevű szigetcskék. Az egyik ilyen kókusz- és devizatermő szigeteckén a svédasztalos ebédért sorbanállva untam, hogy mindenféle nyelven karattyolnak, de magyar szót nem hallani. A mellettem ácsorgó thaiföldire rámosolygva jó hangosan kiejtettem azt a hatbetűs magyar szót, amiről a magyarok mindenhol a világon felismerik egymást, akár csak a szabadkőművesek titokzatos azonosítási jeleiről. Hatás nélkül maradt a jeles kifejezés, úgyszintén a kávéhoz sort állva az Istent segítségül hívó tömör felszólító mondat, ami ugyancsak nyelvi névjegyként használható. Ezzel szemben egy másik szigeten a tengerben rábukkantam egy magyarul csevegő kedves vajdasági házaspárra. A találkozást finom hideg vízzel ünnepeltük meg, ami akkor jobban ízlett, mint a legnemesebb francia pezsgő, mivel jó 10 napja csak édeskés konzervitalokkal csillapítottam szomjamat.

A tenger kiapadhatatlanul kínálja kincseit, ez esetben inkább érdekességeit, korallokban, kagylókban. Tilos a fekete-korall – és általában egyéb korallok – kiemelése a tergerből. A sekély vízben persze nemcsak különösen érdekes, hanem egyszerűbb formák is előfordulnak. Egyik ilyen igazán nem értékesnek tűnő korallt elhoztam, mivel emlékeztetett Rodin calais-i polgáira. Egyébként műemlékekben, műtárgyakban nem nagyon gazdag az ország. Az évszázadok során egymást követő hódítók (arabok, ceiloniak, indiaiak, portugálok, hollandok, angolok) közül a legmaradandóbb nyomokat az arabok hagyták, akik a buddhista tenger közepén (i.e. a 2. században a maldivok is buddhisták voltak még) a 12. században a mohamedán hitre térítették meg a lakosságot. Az iszlám azóta is döntően befolyásolja az ország kultúráját, szokásait. Az értelmiség és a nemzetközi érintkezés nyelve az angol. Maldives a Brit Nemzetközösség különleges státuszát élvező tagja.

Szervusz kétforintos!

A fővárosban egy-két érdekesebb épületen kívül, mint amilyen a főmecset, az elnöki palota, különösebb látnivaló nincs. A legszebb viszont a tenger, és a tájkép is azt tanúsítja, hogy kifejezetten jól tesz egy városnak, ha bólogató pálmákkal van teli: Ám monszunos esőben sem a tenger, sem a pálmák nem nyújtanak vigaszt, talán az emberi szenvedély tud olyan vad lenni, mint a monszun-vihar. Ilyenkor órákig az ember ki sem teheti a lábát. (*Madame de Stael* mondotta állítólag órákig tartó rossz időjárás alkalmával, hogy olyankor csak két dolgot lehet csinálni, de nem szeret kártyázni.)

A főváros múzeuma túlszűfolt, de sok történeti, néprajzi, tárgyi emlék található benne. Nemrégben egy nyugatnémet muzeológus-csoport készített tanulmányt a múzeum kibővítéséről, korszerűsítéséről. Sportstadionja a város általános színvonalához képest korszerűnek

mondható. Itt zajlott le a július végén esedékes volt függetlenségi ünnep katonai felvonulással, gyakorlatozással. A nemzetbiztonsági gárda csapatai (ez katonai–csendőri–rendőri erő egyben) mutattak be harci gyakorlatozat, és kellemes volt hallani, hogy a gyakorlatok egy részét a *Rigoletto* dallamára végezték.

Lassanként vége felé járván a kiküldetési idő, elkezdődött az összegezés, a tapasztalatok megbeszélése. Még egy látogatás az Unesco-támogatta oktatásfejlesztési központban, eszmecsere néhány ENSZ-szakértővel, az Iszlám Fejlesztési Bank helyi vezetőjével és a Nemzeti Könyvtár vezetőjével és két munkatársával (a könyvtárosság ott már induláskor úgy látszik feminizálódik: mindhárom nő). Nézeteink azonosak. Megbeszélünk néhány konkrét, a főhatósághoz intézendő javaslatot (elhelyezés, költségvetés). Leírjuk hova, kihez fordulhatunk, mint új nemzeti könyvtár szakirodalmi segítségért, melyek azok a szakmai folyóiratok, kiadványok, amelyeket prioritással be kellene szereni. Abban maradunk, hogy szükség szerint írásban tartjuk a kapcsolatot.

Este a szállodában a papírok, jegyzetek, okmányok rendezgetése közben az egyik borítékból egy kétforintos esik ki, vidáman, szinte körbegurul engem. Szervusz kétforintos, hát figyelmeztetsz, hogy annyi idegen szokás, íz, illat, szín, pénz és beszéd után gurulunk haza.

Rózsa György

Felsőszintű vezetők tájékoztatása SDI rendszerrel

Célok és feladatok

Induljunk ki abból, hogy a komplex vezetői tevékenység (tervezés, szervezés, döntés, utasítás, ellenőrzés, minősítés) mindennapi gyakorlatához, a vezetett intézmény jövőjének, stratégiai céljainak kijelöléséhez különösen fontos és szükséges, hogy a felsőszintű vezetők figyelemmel kísérjék az új ismereteket.

Vannak, akik azt állítják, hogy a vezetői tevékenység felfogható úgy is, mint az *információ befogadásának, feldolgozásának és kibocsátásának a rendszere, ismétlődő sorozata* [1].

A vezetők számára szükséges információ az ismeretek sajátos válfaját képviseli, megkülönböztetésül *management-információnak* nevezhetjük. Miből is tevődik össze ez az ismeretfajta? Igazgatási–irányítási és szakmai információkból; a gazdaságpolitikai, kutatási és műszaki fejlesztési, pénzügyi kérdések mellett hangsúlyos szerepet kapnak munkaszervezési, marketing és *public relation* információk is.

Furana, Vilivaru, Villingili, csingilingi-csengőnevű szigetcskék. Az egyik ilyen kókusz- és devizatermő szigetcskén a svédasztalos ebédért sorbanállva untam, hogy mindenféle nyelven karattyolnak, de magyar szót nem hallani. A mellettem ácsorgó thaiföldre rámosolygva jó hangosan kiejtettem azt a hatbetűs magyar szót, amiről a magyarok mindenhol a világon felismerik egymást, akár csak a szabadkőművesek titokzatos azonosítási jeleiről. Hatás nélkül maradt a jeles kifejezés, úgyszintén a kávéhoz sort állva az Istent segítségül hívó tömör felszólító mondat, ami ugyancsak nyelvi névjegyként használható. Ezzel szemben egy másik szigeten a tengerben rábukkantam egy magyarul csevegő kedves vajdasági házaspárra. A találkozást finom hideg vízzel ünnepeltük meg, ami akkor jobban ízlett, mint a legnemesebb francia pezsgő, mivel jó 10 napja csak édeskés konzervitalokkal csillapítottam szomjamat.

A tenger kiapadhatatlanul kínálja kincseit, ez esetben inkább érdekességeit, korallokban, kagylókban. Tilos a fekete-korall – és általában egyéb korallok – kiemelése a tergerből. A sekély vízben persze nemcsak különösen érdekes, hanem egyszerűbb formák is előfordulnak. Egyik ilyen igazán nem értékesnek tűnő korallt elhoztam, mivel emlékeztetett Rodin calais-i polgáira. Egyébként műemlékekben, műtárgyakban nem nagyon gazdag az ország. Az évszázadok során egymást követő hódítók (arabok, ceyloniak, indiaiak, portugálok, hollandok, angolok) közül a legmaradandóbb nyomokat az arabok hagyták, akik a buddhista tenger közepén (i.e. a 2. században a maldivok is buddhisták voltak még) a 12. században a mohamedán hitre térítették meg a lakosságot. Az iszlám azóta is döntően befolyásolja az ország kultúráját, szokásait. Az értelmiség és a nemzetközi érintkezés nyelve az angol. Maldives a Brit Nemzetközösség különleges státuszát élvező tagja.

Szervusz kétforintos!

A fővárosban egy-két érdekesebb épületen kívül, mint amilyen a főmecsset, az elnöki palota, különösebb látnivaló nincs. A legszebb viszont a tenger, és a tájkép is azt tanúsítja, hogy kifejezetten jól tesz egy városnak, ha bólogató pálmákkal van teli: Ám monszunos esőben sem a tenger, sem a pálmák nem nyújtanak vigaszt, talán az emberi szenvedély tud olyan vad lenni, mint a monszun-vihar. Ilyenkor órákig az ember ki sem teheti a lábát. (*Madame de Stael* mondotta állítólag órákig tartó rossz időjárás alkalmával, hogy olyankor csak két dolog lehet csinálni, de nem szeret kártyázni.)

A főváros múzeuma túlszűfolt, de sok történeti, néprajzi, tárgyi emlék található benne. Nemrégben egy nyugatnémet muzeológus-csoport készített tanulmányt a múzeum kibővítéséről, korszerűsítéséről. Sportstadionja a város általános színvonalához képest korszerűnek

mondható. Itt zajlott le a július végén esedékes volt függetlenségi ünnep katonai felvonulással, gyakorlatozással. A nemzetbiztonsági gárda csapatai (ez katonai–csendőri–rendőri erő egyben) mutattak be harci gyakorlatozat, és kellemes volt hallani, hogy a gyakorlatok egy részét a *Rigoletto* dallamára végezték.

Lassanként vége felé járván a kiküldetési idő, elkezdődött az összegezés, a tapasztalatok megbeszélése. Még egy látogatás az Unesco-támogatta oktatásfejlesztési központban, eszmecsere néhány ENSZ-szakértővel, az Iszlám Fejlesztési Bank helyi vezetőjével és a Nemzeti Könyvtár vezetőjével és két munkatársával (a könyvtárosság ott már induláskor úgy látszik feminizálódik: mindhárom nő). Nézeteink azonosak. Megbeszélünk néhány konkrét, a főhatósághoz intézendő javaslatot (elhelyezés, költségvetés). Leírjuk hova, kihez fordulhatunk, mint új nemzeti könyvtár szakirodalmi segítségért, melyek azok a szakmai folyóiratok, kiadványok, amelyeket prioritással be kellene szereni. Abban maradunk, hogy szükség szerint írásban tartjuk a kapcsolatot.

Este a szállodában a papírok, jegyzetek, okmányok rendezgetése közben az egyik borítékból egy kétforintos esik ki, vidáman, szinte körbegurul engem. Szervusz kétforintos, hát figyelmeztetsz, hogy annyi idegen szó, iz, illat, szín, pénz és beszéd után gurulunk haza.

Rózsa György

Felsőszintű vezetők tájékoztatása SDI rendszerrel

Célok és feladatok

Induljunk ki abból, hogy a komplex vezetői tevékenység (tervezés, szervezés, döntés, utasítás, ellenőrzés, minősítés) mindennapi gyakorlatához, a vezetett intézmény jövőjének, stratégiai céljainak kijelöléséhez különösen fontos és szükséges, hogy a felsőszintű vezetők figyelemmel kísérjék az új ismereteket.

Vannak, akik azt állítják, hogy a vezetői tevékenység felfogható úgy is, mint az információ befogadásának, feldolgozásának és kibocsátásának a rendszere, ismétlődő sorozata [1].

A vezetők számára szükséges információ az ismeretek sajátos válfaját képviseli, megkülönböztetésül *management-információnak* nevezhetjük. Miből is tevődik össze ez az ismeretfajta? Igazgatási–irányítási és szakmai információkból; a gazdaságpolitikai, kutatási és műszaki fejlesztési, pénzügyi kérdések mellett hangsúlyos szerepet kapnak munkaszervezési, marketing és *public relation* információk is.

Hogyan szerzi meg a kívánt tájékozottságot a felsőszintű vezető (vezetői csoport)? Az informálódás időigényes feladat, ezért e felhasználói réteg esetében az információ és a befogadó között általában megtalálhatjuk a *közvetítő információs szakembereket*. Nekik mindenekelőtt az információs szükségleteket és igényeket, majd az ehhez rendelhető információt kell felmérniük. Ezek ismeretében olyan tájékoztató szolgáltatást kell létrehozniuk, amely a latens ismeretekre alapozva, azokat folyamatosan továbbépíti, a *problémák* jelzésére és a *döntések* előkészítésére összpontosítja.

A következő főbb probléma-, ill. döntéstípusokra gondolunk:

politikai–társadalmi,
gazdasági,
műszaki,
jogi és
emberi tényezőkhöz kapcsolódó *problémákra*, valamint
fejlesztési,
tervezési,
szervezési és
operatív irányítási *döntésekre*.

A management-információ körébe tartozó ismeretek részint az adott intézményt körülvevő politikai–társadalmi–gazdasági környezet, részint az intézmény maga „állítja elő”. E két összetevő közül csak a külső forrásból származóakkal foglalkozunk. Esetünkben egy műszaki fejlesztéssel, tanácsadással, tervezéssel, gyártási háttér létrehozásával, létesítmények kulcsrakészen történő átadásával foglalkozó intézet felsőszintű vezetői részére kialakított *helyi, szelektív gyorstájékoztató szolgáltatást mutatunk be*.

Az autark törekvések ellenzői felszisszenhetnek: lám, intelmeik ellenére itt egy újabb próbálkozás. Hiszen a magyar gazdaságban valóban nem lehet információszegénységről beszélni: számos intézmény fő feladata az információk beszerzése, rendszerezése és szolgáltatása. Mennyiségi információhiányban ugyan nem szenvedünk, de a gyorsan és szelektíven célba juttatott ismeretek központi szolgáltatását még nem minden területen sikerült megoldani.

A példánknak szereplő intézmény információs részlege ezért saját – és válogatott külső – szellemi kapacitására támaszkodva vállalta a „próbálkozás” kockázatát.

A tájékoztatási rendszer leírása

A szolgáltatás címzettjei az intézmény felső szintű vezetői (igazgató és helyettesei). A számukra feltárt információkból – további szelekcióval – tájékoztatást kapnak a középvezetés szintjén dolgozók is. A hasznosítás harmadik lépcsője az intézmény havonta megjelenő, az intézmény tevékenységéről, a kapcsolódó hazai és

külföldi szakmai eredményekről készülő belső tájékoztató kiadvány, amelyben az információs részleg az előző hónap anyagából válogatva, a legidőtállóbb információkra hívja fel egy szélesebb használói kör figyelmét.

A tájékoztató tevékenység megindításához az információs szolgáltatást végző szakemberek informáltsága elengedhetetlen feltétel. A management-információ típusain kívül ismernie kell az intézmény mindenkori feladatait, rövid- és középtávú terveit, ügyrendjét, a szolgáltatás címzettjeinek tájékozódási igényeit és szokásait.

A szolgáltatáshoz felhasználjuk a hagyományosnak nevezhető információforrásokon, tehát a szöveges információt tartalmazó (szakirodalmi) dokumentumokon és a faktografikus adathordozókon (statisztikák, bankjelentések, árfolyamjelzések stb.) kívül – például – a tömegkommunikációs eszközök adásait, a szakmai rendezvényeken szerzhető személyes információkat is.

Rendszeres feltárás tárgyát képezi

5 hazai napilap;

34 kurrens hazai és külföldi, politikai, műszaki–gazdasági, gazdasági témájú folyóirat;

15 hazai hivatalos lap (közlöny);

a saját intézményi könyvtár állománygyarapodásából válogatott szakkönyvek, kutatási jelentések, tudományos értekezések, szabadalmak, újtjelentések, cég- és gyártmányismertető;

a Központi Statisztikai Hivatal és egyes tárcák publikált és szűk körben terjesztett statisztikái;

a Magyar Nemzeti Bank, a Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet és a Minőségi Ellenőrző RT nem publikált jelentései a belföldi és külföldi forgalomba kerülő termékek minőségéről;

vállalati beszámolók;

a Magyar Kereskedelmi Kamara és a HUNGEXPO ismertetői.

A feltárás eredményeként nyert információkat úrlapon rögzítjük, az alábbi tartalommal:

a címzett neve,

a tájékoztatás dátuma,

a forrás megnevezése,

információk (adatok).

Az információk (adatok) feltártsági foka a híryanagy jellegétől függően változik: az információ megtestesülhet adat, adatsor, címadat (az intézménnyel munkakapcsolatot tartó hazai gazdálkodó egységek szervezetében, címében, vezetőinek személyében stb. bekövetkező változásokról), szövegrész-kiemelés, referátum, tömörítvény formájában.

A tájékoztató szolgáltatás e különféle termékeit a felhasználók átolvassák, majd annak jelzésével, hogy

a) az eredeti dokumentumot is kéri,

b) részletesebb elemzést, fordítást, tömörítést kérnek a dokumentumról, vagy

c) megelégednek a közlés információtartalmával – visszajuttatják az információközlő úrlapot az információs részleghez.

A felmerülő másodlagos igények kielégítése tekintetében az információs részleg

„a” esetben saját könyvtári vagy külső dokumentum-állományból eleget tesz a kérésnek (másolatot ad vagy kölcsönöz);

„b” esetben a referátumot és forrást vagy továbbítja elemzésre az intézmény szakterületileg illetékes szervezeti egységéhez, vagy maga készíti el a tömörítvényt.

A feldolgozás és a célba juttatás folyamatos. Az információforrás hozzáférési idejétől számított 1–3 napon belül a feltárt információ a címzettekhez kerül. Eredeti dokumentumot vagy másolatot a kérést követő 1–2 nap múlva szolgáltatnak. Az elemzés (vagy a tömörítvény) 1 héten belül készül el.

A szelektív vezetői gyorstájékoztató szolgáltatásával a 8 főnyi (külkereskedelmi, statisztikai, könyvtárosi, pénzügyi szakképzettségű, angol–oros–német–francia nyelvtudású) információs munkaközösség foglalkozik. Egy-egy munkatárs napi időráfordítása átlagosan 2 óra.

„Az aktív, kezdeményező tájékoztatót nyújtó műszaki könyvtárak közül a fejlődésre képesek személyre szóló, témára orientált, kritikailag megszürt figyelőszolgálatot szerveznek, és ezzel – egyelőre gépesítés nélkül – teljes mértékben megvalósítják a szelektív információszolgáltatást (SDI-t) a tájékoztatásban” – írja Györe Pál [2]. Reméljük, hogy a bemutatott szolgáltatás is ezt támasztja alá.

Tapasztalatok

A szolgáltatás 1981. január 1. óta működik. A megindítása óta eltelt időszakból a hasznosításra vonatkozóan elsősorban *tapasztalati adatokat* szereztünk, de a még kísérleti állapotban működő visszajelző rendszer néhány – igaz, mennyiségi – mutatóval is szolgál.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a szolgáltatás bevezetése *indokolt volt*. A jelentősebb hazai információs intézmények, egyes, már hozzáférhető nemzetközi adatbázisok lehetővé teszik a széles körű tájékozottság megszerzését. A felsőszintű vezetői felhasználók igényeit azonban gyorsaság, alapos helyi ismeretek birtokában végezhető szelekció tekintetében *csak* központi szolgáltatásokkal nem lehet kielégíteni. Ezért vált szükségessé olyan tájékoztatósi forma kialakítása, amely *manuális módszerekkel ugyan, de mentális eszközökkel* ötvözi a helyi gyorstájékoztatót és az országos szolgáltatásokat.

Az eltelt időszakra jellemző, hogy a felsőszintű vezetők havonta átlagosan 100 információt kaptak. Ennek 60%-a általános vezetői ismereteiket, 40%-a a szűkebben értelmezett szakmai ismereteiket gyarapította.

A kapott összes információmennyiség 60%-át értékelték relevánsnak, a fennmaradó 40%-ból azonban 25% hasznosíthatóságáról semmilyen visszajelzés nem érke-

zett. Feltételezésünk szerint ezeket az információkat közvetlenül továbbították adott feladatok témafelelőseihez.

A kiértékelés jelenleg nem teszi lehetővé valódi minőségi mutatók képzését. Ezért az információs részleg azt tervezi, hogy a hasznosítás visszajelzését más mód(ok)on tereli kényszerpályára:

- az űrlapokon található „a–c” kérdéscsoportot újabb kérdésekkel bővíti, az ezekre adott válaszból kitűnik majd, hogy a kapott információ releváns-e, illetve, hogy a szolgáltatás első számú címzettje javasolja-e az információ továbbítását más munkatársakhoz;
- értékelő lapot – kérdőívet, ill. kérdéskatalógust – szerkeszt, amelyben a címzettekől állásfoglalást kér a szolgáltatás összes eleméről és jellemzőjéről (forrás, feldolgozási mód, hasznosíthatóság, aktualitás stb.). Ez utóbbi komplex ellenőrző vizsgálatra ad módot, amelynek következtetései a végzett munka hatékonyságát pontosan megmutatják, illetve a további haladás útját kijelölik.

Hivatkozott irodalom

- [1] MOLNÁR Imre: A vállalati felsővezetés tudományos és szakmai tájékoztatása. 1. rész. Bp. OMKDK, 1971. p. 81.
- [2] GYÖRE Pál: A műszaki–gazdasági szakkönyvtárak fejlesztése, különös tekintettel a vállalati szakkönyvtárakra = Könyvtári Figyelő, 1970. 4. sz. p. 279–291.

Felhasznált irodalom

3. PIRNAY, P.: L'information dans l'entreprise = Organisation Scientifique, 1971. 5. sz. p. 15–17.
4. DOMISCH, M.: The organisation of corporate R and D planning = Long Range Planning, 1978. 3. sz. p. 67–74.
5. Management information system in planning = Long Range Planning, 1978. június, p. 76–77.
6. H. ÁCS Erzsébet: Műszaki könyvtárak és a vállalatvezetés. Az információs kapcsolatok szervezésének feladatai és módszere = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 27. köt, 7–8. sz. 1980. p. 269–278.
7. SCHMÉL Ferencné: Differenciált tájékoztatósi rendszer szervezése iparvállalatok műszaki vezetői részére. Szakdolgozat. Bp. 1980.
8. REINHARD Vera (szerk.): Kérdezők kézikönyve. Bp. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 1981. p. 71.
9. KOVÁTS Zoltán: Néhány kiegészítés a műszaki és természettudományi információs szolgáltatások fejlődésének alakulásához. Az MKE 1980. évi évkönyve. Bp. NPI, 1981. p. 56–58.
10. BUDAI Tamás–WEISZBURG János: Információ és innováció = Szervezés és Vezetés, 1981. 12. sz. p. 392–395.
11. ERDÉLYI Zoltánné: Kurrens külföldi szakfolyóiratok információs feldolgozásának hatékonyságvizsgálata = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 3. sz. 1981. p. 97–101.

Haraszi Pálné

(Anyagmozgatási és Csomagolási Intézet)